

KONFERENSEN MUSIKFORSKNING IDAG 2010

Lund 8-10 juni 2010

Arrangörer: **Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet
Svenska Samfundet för Musikforskning**

ABSTRACTS

PANEL: Musik och kris. Program K:s musikvetenskapliga forskningsprojekt

I sessionen presenteras tre studier med musikvetenskaplig inriktning som ingår i det RQ08-finansierade Program K. vid Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet. Programmet har sin utgångspunkt i samspelet mellan tre ord: Kultur, kunskap och kris, och undersöker hur kunskap med avseende på olika slags kriser produceras, kommuniceras och används. Forskningen är både historisk och nutida. De tre orden kultur, kunskap, kris tolkas som att de två förra är att betrakta som perspektiverande begrepp och det senare – kris – riktar intresset mot olika undersökningsobjekt och mer specifika empiriska områden, till exempel klimat, historiebruk, musik, risk etc. En övergripande målsättning med programmet är att utveckla Institutionen för kulturvetenskaper till en starkare forskningsmiljö inom det humanistiska området.

Mats Arvidson, Lunds universitet

Konstens och kulturens kris. Konstmusik och teknokrati i svensk efterkrigstid

Projektet syftar till att analysera föreställningar om två sammanlänkande kriser som framträder i svensk efterkrigstid, där teknik, teknologi och teknokrati utgör centrala teman. De två kriserna, konstens och kulturens kris, kan ses som en följd av en moderniseringsprocess, och hänger ihop med vad som karakteriseras som "teknologisk rationalitet", dvs. med en rationalitet som utgör en negativ inverkan på såväl den enskilda individens autonomi som kulturen som helhet. Häri framträder idén om att det är den "sanna" konsten som bäst äger förmågan att kritisera de negativa aspekterna av rationaliteten och därmed möjliggöra för individens självbestämmande. Samtidigt kan kulturens kris ses som just misslyckandet av konsten att verka "negativt" samhällskritisk. Det teoretiska ramverket utgår bl.a. från Adorno, Horkheimer och Marcuses idéer om teknologisk rationalitet, medan det empiriska materialet utgörs av debattartiklar och utredningar producerade under efterkrigstiden.

Ursula Geisler, Lunds universitet

Sång och kris i ungdomsmusikrörelsen på 1920-1930-talen

I kulturvetenskaperna har krisbegreppet beskrivits som en grundläggande term på grund av dess potential som situativt öppet och narrativt avgränsande. På vilket sätt kan termen "kris" i musikvetenskapliga sammanhang bidra till att utvidga respektive perspektivförskjutna kunskap om olika historiska och samtida sångfenomen? I mitt forskningsprojekt inom Program K. applicerar jag termen på ungdomsmusikrörelsens sångpedagogiska diskurs på 1920- och 1930-talen. I konferensens inlägg belyses om och i så fall med vilket syfte krisbegreppet användes i de samtida sångpedagogiska debatterna.

Marion Lamberth, Lunds universitet

Fem i tolv – kan konstmusiken räddas? Om konstmusikens kris i Malmö

Syftet med projektet som ingår i Program K är att undersöka "konstmusikens krisläge" som allt oftare och allt hårdare betonas av aktörerna på det konstmusikaliska fältet. Har konstmusiken möjligheter att leva vidare och hur förhåller sig i så fall dessa möjligheter till begrepp som kunskap och hållbar utveckling? Målet är att göra en empirisk studie av situationen i Malmö genom att (1) detaljerat beskriva det aktuella läget för konstmusiken i Malmö utifrån kriterier som publiksiffror, programval, arrangörernas strategier och visioner samt (2) att utvärdera resultaten utifrån ett musikvetenskapligt metaperspektiv. Resultaten kommer att diskuteras utifrån teorier om kunskap, elitism och postmodernism.

På konferensen kommer jag att presentera mina första delresultat.

Owe Ander, Stockholms universitet

Opera och nationsbygge – organisatoriska, ekonomiska, ideologiska och estetiska aspekter på Stockholmsoperans verksamhet 1770-1920.

De förändringar som den svenska staten och begreppet den svenska nationen genomgick under tiden 1770-1920 avspeglas på en rad sätt i Stockholmsoperans organisation och verksamhet. Från sin begynnelse som offentlig verksamhet på 1770-talet utvecklades operan snabbt till att bli ett av landets största företag. Den svenska statens erfarenhet av att långsiktigt driva stora verksamheter, främst armén och flottan, kyrkan (efter reformationen) och brytning, förädling och export av järnmalm, påverkade den operaorganisation som sattes upp. Operan kom långsiktigt att få stor nationell betydelse, med ett brett socialt och politiskt stöd. 1800-talet politiska diskussioner utmärktes av ett dialektiskt pendlande mellan liberalism och privat entreprenad kontra statlig-nationell drift och ansvar för verksamheten.

Mitt paper behandlar operans dubbla nationella funktion inåt och utåt. Inåt som en manifestation av makt (kunglig, borgerlig, nationell). Utåt som en internationell genre, i tävlan mellan städer och länder, med påkostade operahus, stora organisationer, magnifika uppsättningar, individuella och kollektiva topprestationer, och en välklädd (medagerande) publik som vet att föra sig. Operan som del av upplysningens sekularisering av samhället, där nya ritualer ersätter de gamla religiösa. Sveriges förändrade geografiska, etniska och sociala struktur. Förändrad finansiering. Repertoar, tonsättarnas nationalitet, tonspråket som nationell (eller internationell) markör och de svenska verkens ideologiska tendens.

Åsa Bergman, Göteborgs universitet

Internet som social och kulturell mötesplats för unga musiker

De senaste decenniernas medieteknologiska utveckling har lett till en rad nya kanaler för musiklyssning och nya sätt att lyssna på musik. Vidare har den digitala musikteknikens utbredning tillsammans med Internetbaserade tjänster för kommunikation och socialt nätverksbyggande inneburit att musik i dag kan spridas mellan människor i en omfattning som inte tidigare varit möjlig. Sociala nätverkstjänster på Internet är en relativt ny företeelse som på bara några år vuxit till något som kan

liknas vid en folkrörelse. I projektet *Internet som social och kulturell mötesplats för unga musiker* är syftet att undersöka hur unga människor använder sociala nätverksplattformar, till exempel MySpace och Facebook, för att sprida såväl egen som andras musik.

Några av de frågeställningar som kommer att undersökas är hur och till vad unga vuxna använder musik när de kommunicerar med vänner inom ett socialt nätverk. Vilken roll spelar musik för de bilder användarna ger av sig själva och sättet som de presenterar sig själva som individer på? Vad berättar de om sig själva med musiken de delar med sig av eller refererar till? Vilka identiteter eller identitetspositioner står öppna att beträda? Hur görs musik meningsfull i diskussioner och samtal? Hur konstrueras förståelse och kunskap kring musik?

Alf Björnberg, Göteborgs universitet

"Vikten är komplett 15 kg": mobilt musiklyssnande 1925–1955

Ljudreproduktionsmediernas tillkomst innebär för musikens del en markant ökad grad av rörlighet, både temporal och spatial. Dock begränsas denna rörlighet av en rad olika faktorer, såväl ekonomiska och sociala som tekniska, d.v.s. sådana som betingas av ljudreproduktionsapparaturens materiella egenskaper och förutsättningar. Utvecklingen av elektrisk förstärkningsteknologi – både en förutsättning för och en följd av etableringen av radiomediet – och den därav följande synergien mellan inspelnings- och etermedier innebär nya, ofta begränsande betingelser för mobilt lyssnande till reproducerat ljud. Denna situation förändras sedan vid mitten av 1950-talet i riktning mot en radikalt ökad rörlighet i och med transistor-teknologins breda genombrott. Syftet med detta paper är att med utgångspunkt från samtida skriftligt källmaterial undersöka villkoren för mobilt musiklyssnande före detta genombrott, med tyngdpunkt på perioden från 1920-talet till 1950-talet.

I studien diskuteras de begränsningar och förutsättningar för mobilt musiklyssnande som under denna period sätts av den tillgängliga apparaturens materiella egenskaper. Vidare diskuteras de förhandlingar och avvägningar mellan olika kulturella värden som föranleds av användningen av teknologi för mobilt musiklyssnande, där en central avvägning är den mellan lyssnarvärde (ljudkvalitet) och mobilitetsvärde (rörlighet). Diskussionen berör också sambandet mellan mobilitet och den tendens till ökad privatisering av musiklyssnandet som kännetecknar ljudreproduktionsmediernas historia.

Den studie som presenteras i detta paper utgör en delstudie inom det pågående forskningsprojektet "Musikteknologins kulturhistoria i Sverige".

Folke Bohlin, Lunds universitet

Logomelisk kombination - en behövlig ny term

I den försvenskade texten till "Maskeradbalen" har Erik Lindegren i stället för att översätta originaltexten i en kärleksaria infört gustavianen Kellgrens berömda "Du som av skönhet och behagen" som råkar passa fint ihop med Verdis musik.

Förfarandet att kombinera en redan existerande text med en redan existerande musik har sedan länge använts i olika sammanhang men saknar ännu en egen term.

I 1500-talets parodimässor inkorporerade tonsättarna ibland en flerstämmig madrigal eller motett men med orden utbytta mot någon del av mässordinariets text. En liknande teknik utnyttjade långt senare Samuel Barber när han transkriberade sitt berömda "Adagio for strings" till en sats för blandad kör med mässans "Agnus Dei" som text.

Ett annat exempel på sådant skapande i andra hand utgör Carl Schreibers "Minnelied" för manskör, "Komm, o komm, Geselle mein" ("Kom, du ljuva hjärtevän"). Det är en märklig blandning av olika element: en melodi från 1200-talet (ur "Le jeu de Robin et de Marion") och en text på tyska från samma tid (ur handskriften "Carmina burana") som hopfogades och harmoniserades först på 1800-talet.

Ofta utnyttjad har tekniken varit av psalmbokskommittéer som anvisat melodier till psalmerna i en ny psalmbok. Med hjälp av meterklassstabeller har psalmtexter kunnat kopplas samman med redan kända koralmelodier, ibland så att alla psalmer med en viss meter fått en och samma melodi.

Tekniken används också för att åstadkomma komiska stilbrott såsom när Tegnér's "Det eviga" ("Väl formar den starke...") sjungs på melodin "Turalleri, turallera".

De givna exemplen kunde förhoppningsvis stimulera någon att teckna en helhetsbild av detta vittförgrenade vokalmusikaliska fenomen. Först av allt måste det dock få en egen term.

Mitt förslag är: LOGOMELISK KOMBINATION (av grekiska 'logos' = ord och 'melos' = melodi) eller LOGOMELISK ADAPTION om text och/eller melodi måst justeras för att passa ihop.

Thomas Bossius och Lars Lilliestam, Göteborgs universitet

Projektet *Musik i Människors Liv*

Forskningsprojektet *Musik i Människors Liv*, finansierat av Vetenskapsrådet, har drivits under tre år av Thomas Bossius och Lars Lilliestam vid Institutionen för kulturvetenskaper vid Göteborgs universitet. Vi har djupintervjuat 42 människor i åldrarna 20-93 år om hur de använder musik och ser på musik.

Vid förra årets konferens gjorde vi en presentation av projektet. Lagom till årets konferens kommer manuset till slutrapporten att vara klar – om än inte utgiven. Vi vill nu presentera det färdiga projektet och kanske koncentrera oss på något speciellt tema. Vilket det blir har vi inte bestämt ännu, men kanske olika synsätt på lyssnande eller minnen och upplevelser av musik. Vi vill också diskutera tankar om hur projektet ska fortsättas och följas upp.

Sten Dahlstedt, Uppsala universitet

En skola för folklig musikkultur

Folkliga musikskolan i Ingesund startade som musikfolkhögskola 1923. Inom projektet "Musikfolkhögskolans utbildningsideologier" har det blivit min uppgift att både idémässigt och organisatoriskt titta på denna skolas framväxt. Som en delredovisning av arbetet med detta vill jag presentera några olika aspekter av föreställningen om en "folklig musikkultur" som var aktuella inför och i samband med skolans tillkomst. Utgångspunkter är dels den internationella diskussionen kring begrepp som folk,

folklighet och kultur, dels föreställningar som odlades inom svenskt kultur- och musikkiv. I stort sett kan dessa hänföras till tre huvudområden, som vid denna tid emellertid i hög grad grep in i och påverkade varandra. Det första är en variant av de strävanden som redan långt tidigare framträtt och som syftade till att ge Sverige en musikkultur av internationellt snitt och kvalitet och som under 1900-talets första årtionde blev folklig i och med det att den sammankopplades med folkbildningssträvandena. Det andra knyter an till svensk folkmusiktradition och representerades väl i tiden av exempelvis Folkmusikkommisionen och tonsättaren Wilhelm Peterson-Berger. Det tredje framstår mer som en kulturpolitisk hypotes och representerar strävandena inom framför allt arbetarrörelsen att forma en klassrelaterad kulturpolitik.

Anna Edgren, Åbo Akademi

Infallsvinklar på sångares kroppslighet

Min forskning fokuserar på förhållanden och processer mellan kroppslighet, kön och identitet hos sångare. Christopher Smalls (1998) och Judith Butlers (1990) resonemang kring musik respektive kön, kombinerat med nymaterialistisk fokus på den sjungande kroppen och rösten, är min teoretiska utgångspunkt.

Jag granskar vilka kultur- och könsrelaterade symboler, metaforer, mönster och kategorier som kommer fram och hur sångare i olika kontexter förhåller sig till dem. Jag betraktar också materialet med fokus på den västerländska konstmusikkulturens konstruerade röstfack och hur dessa kan tänkas påverka den sjungande individen. Central för materialanalysen är Susan McClarys (1991) tanke på att den sociala verkligheten – inklusive bl.a. könssystem och -hierarkier – alltid är inskriven i musiken.

I min forskning uppmärksammas den klingande sången (repertoar, klangideal etc.) tillsammans med sångarnas sångproducerande kroppar samt deras individuella sång och röst. Med utgångspunkt i etnografisk och kulturinriktad musikforskning undersöker jag sjungandet som hantverk, den klingande sången tillsammans med det sociala livet i och kring musiken, samt hur sångarna upplever och uppfattar sig själva och varandra som sjungande individer. Med bl.a. Lucy Green (1997), Betty Bailey (2006) och Milla Tiainen (2005) ser jag sjungandet som ett uttryckssätt där det kulturellrelaterade och det kreativa kombineras med, påverkar och påverkas av det kroppsliga och individuella. Enligt dessa nymaterialistiska tankar är sjungandet en aktivitet där det kroppsliga, det symboliska och olika materiella förhållanden samt kontexter möts och går in i varandra. I sångare möts alltså musikens sociala och symboliska processer.

Forskningen är nu i ett initialskede och leder till en doktorsavhandling om sjungande, identitet och aktörmöjligheter som sångare. Under konferensen tar jag upp någon specifik del av forskningsarbetet, så som det framskridit till dess, för diskussion och kommentarer, högst antagligen den teoretiska grunden.

Axel Englund, Stockholms universitet

Solar och sånger: Om Paul Celans dikt "Fadensonnen" och två tonsättningar av Wolfgang Rihm och Harrison Birtwistle

För den tysk-rumänske poeten Paul Celan var diktens relation till musiken ett djupt problematiskt fält, till vilket han kontinuerligt återvände under hela sitt författarskap.

Den för Celan så avgörande frågan om hur man som judisk förintelseöverlevare kan fortsätta skriva poesi på tyska ges en särskild tyngd när den ställs i ljuset av poesins tänkta musikalitet. I den tyska litteraturkanon med vilken Celan vuxit upp fungerar musiken ofta som ett tecken för det sköna, för det icke-jordiska, för andens transcendens. Hur skall en dikt som ser sig som en del av denna dikttradition, men som är skriven i skuggan av Auschwitz, förhålla sig till musiken som poetologisk kategori? Mitt paper reflekterar över sådana frågor med den bekanta dikten "Fadensonnen" som exempel. Här tar Celan upp lieden, det kanske tydligaste emblemet för den romantiska ord-tonsybiosen, och knyter den till en transcendens av det jordiska: "es sind noch Lieder zu singen jenseits der Menschen". Skall dikten läsas som hoppfullhet inför det faktum att sånger ännu finns att sjunga? Eller bör den snarare förstås som en betoning av människornas oförmåga att nå dessa? Och hur påverkas diktens betydelsepotential när tonsättare som Wolfgang Rihm och Harrison Birtwistle förser den med en reell, klingande musik och därmed gör dikten själv till en del av liedgenren?

Karin Eriksson, Linnéuniversitetet

Meningsskapande ballader i Slaka

Medeltida ballader är inte bara en visgenre med historiska rötter utan också en kategori med visor som än i dag utgör en stor del i nutida folksångares repertoarer både på scen och i andra sammanhang. Genom sångerskan Marie Länne-Persson, som bl.a. är med i folkmusikgruppen Sågskära, har jag fått en möjlighet att på nära håll träffa personer för vilka ballader utgör ett stort och viktigt intresse i deras liv. Det har gett upphov till ett delprojekt inom ramen för det större projektet Intermedialitet och medeltida ballader med fokus på ballader och meningsskapande inom denna grupp. Gruppen träffas regelbundet under namnet Balladforum, och under våren kommer jag att genom deltagande observationer, intervjuer och gruppdiskussioner att studera deras verksamhet och förhållande till balladerna närmare.

Dessa studier kommer att kompletteras med att jag under hösten 2010 kommer att följa Länne-Perssons arbete med ballader inom ramen för Skapande skola. Här kommer hon att arbeta med ballader för skolungdomar i olika åldrar och i det arbetet använda balladerna som utgångspunkt för sång, dans, bildskapande, skrivande etc. Denna fallstudie kommer utöver fokus på meningsskapande också ta in frågor kopplat till pedagogik och didaktik. I båda fallstudierna kommer ballader att ses som en intermedial uttrycksform i vilken sång, dans, musik och, i den andra fallstudien, text. och bildskapande samverkar.

Med projektet "Meningsskapande ballader i Slaka" vill jag försöka förstå hur en äldre visgenre fortfarande kan ha en stor roll i många utövares liv och det är den typen av frågor som jag vill lyfta i presentationen utifrån resultaten från den första fallstudien. Frågor jag kommer att beröra rör exempelvis hur man i dag förhåller sig till en genre med rötter långt tillbaka i tiden och hur ballader kan fungera som medel för att reflektera över det egna livet och samtiden.

• Kvalitet för att vara snabbare, tydligare och mer
läsbar. För att vara tydligare
i språket används till exempel

Dokumentation av svensk vetenskap

Användningen av dokumentation av svensk vetenskap har påverkats av den tekniska utvecklingen av språket sedan 1980-talet. Vetenskapen som gör det möjligt medvetenheten om den tekniska utvecklingen som gör det möjligt att se den tekniska utvecklingen och vetenskapen som gör det möjligt att se den tekniska utvecklingen. Dokumentation av svensk vetenskap är ett viktigt område inom vetenskapen och vetenskapen är ett viktigt område inom vetenskapen. Detta innebär att dokumentation av svensk vetenskap är ett viktigt område inom vetenskapen.

Utöver detta dokumentation av svensk vetenskap är ett viktigt område inom vetenskapen. Detta innebär att dokumentation av svensk vetenskap är ett viktigt område inom vetenskapen. Detta innebär att dokumentation av svensk vetenskap är ett viktigt område inom vetenskapen. Detta innebär att dokumentation av svensk vetenskap är ett viktigt område inom vetenskapen. Detta innebär att dokumentation av svensk vetenskap är ett viktigt område inom vetenskapen. Detta innebär att dokumentation av svensk vetenskap är ett viktigt område inom vetenskapen.

Kontakta oss
080-200000
i språket

Camilla Hambro, Stockholms universitet

"Theo", Nina og Edvard Griegs "Modersorg" (op. 15 nr 4)

Edvard Grieg lyktes så godt med å gi personlig og vakkert uttrykk for sitt livssyn i lyrisk uttrykksskala og små former, at en hel verden ble tvunget til å lytte. Kjønningen av Griegs sanger er på én og samme tid selveksponerende og vanskelig å gripe. Samtidig som hans overveiende kvinnelige "brukere" framstilles som hans levebrød i et fattig Kultur-Norge, legitimeres ikke deres "musikalske kapital". Sin genialitet som sangkomponist tilskriver han en ung pike med vidunderlig stemme og foredrag, som han elsket. Det er likevel langt mellom *kvinnens* beskrivelser av hvordan de opplevde musikken hans og Nina Griegs tolkninger av den. Innlegget forsøker å analysere Grieg-romansen "Modersorg" ut fra signaturen THEOs beskrivelser av sine opplevelser med sangen i det norske damebladet *Urd*. Midt i egen sorg over tapet av et barn opplevde hun at Nina Grieg med *Melpomenes* maske omformet smerten til kunst da hun sang "Modersorg". THEO skildrer en matiné i et privat hjem, en kontekst som i likhet med romanser er intimt knyttet til forestillinger om kjønn, noe THEO er seg bevisst. I THEOs møte med sangen trer *Nina* i forgrunnen. Når Nina opptrådte som "voix de compositeur" i ordenes mest mangefascetterte betydninger, representerte hun ikke bare hans fantasi om "kvinnen", men utførte den, og ble den. Hennes akkompagnerende mann holder ved matinéen kun det hele sammen, bidrar til diskursen i sangen, men trer i bakgrunnen. Også i *Damernas Musikblad* beskrives *Nina* som den som kroppsliggjør sangene: "Hon var i sitt föredrag mästarens 'tankes tanke', hans 'Jeanne d'Arc', som med helig ifver för den sak, för hvilken hon kämpade, hemförde segern åt sin makt. Med sin lilla stämman framkallade hon de finast förtonade musikbilder, och man måste stundom anstränga hörselsinnet för att följa med de subtilast åstadkomna nyanserna".

Sverker Jullander, Musikhögskolan, LTU

Från vision till produktion. Konstnärliga doktorsavhandlingar i musik vid svenska lärosäten 2007–2009

Vid konferensen "Musikvetenskap i dag" 2006 presenterade jag ett paper om framväxten av konstnärlig forskning i musik i Sverige (en utvidgad version publicerades i STM 2007). Vid denna tid hade konstnärlig forskarutbildning inrättats vid tre universitetsanknutna musikhögskolor men ingen avhandling hade ännu lagts fram. Det fanns alltså ingen möjlighet att t.ex. jämföra de ambitioner och tendenser som kommer till uttryck i de allmänna studieplanerna och andra dokument med det faktiska utfallet i form av avhandlingar. Sedan dess har läget radikalt ändrats: under åren 2007–2009 examinerades tio konstnärliga doktorsavhandlingar i musik vid musikhögskolor (Göteborg 5, Malmö 2, Piteå 3). Till detta kommer under samma period två konstnärligt-kreativa avhandlingar i musikvetenskap samt några avhandlingar i musikvetenskap och musikpedagogik där konstnärlig problematik behandlas. Därmed finns ett relativt rikt material att belysa utifrån olika frågeställningar, däribland:

- Har de betydande ideologiska skillnaderna mellan de olika studieplanerna, framför allt då det gäller den konstnärliga musikforskningens relation till den [musik]vetenskapliga traditionen, manifesterats i skillnader mellan avhandlingar från olika lärosäten/institutioner?
- I vilken relation står den musikaliskt-konstnärliga dokumentationen till avhandlingarnas helhet? Finns skillnader i detta avseende mellan de konstnärligt-

kreativa avhandlingar som tillkommit inom musikvetenskapsämnet och de som lagts fram vid konstnärliga högskolor?

- Hur fördelar sig avhandlingarna då det gäller genreanknytning, forskningsproblemens art och forskarens musikerroll (komponist – interpret – improvisationsmusiker)?

Ett genombrott för produktion av konstnärliga avhandlingar i musik utanför musikvetenskapsämnet har alltså ägt rum under de tre senaste åren. Samtidigt står den konstnärliga musikforskningen nu inför ytterligare en brytpunkt: en ny konstnärlig doktorsexamen har införts, som ger möjlighet även för icke universitetsanknutna konstnärliga högskolor att examinera på forskarnivå, och en nationell forskarskola i konstnärliga ämnen startar hösten 2010. Avslutningsvis diskuteras implikationerna av dessa nya förutsättningar för den konstnärliga musikforskningen.

Eva Kjellander, Musikhögskolan i Örebro/Linnéuniversitetet

Fanskap som identitet

I mitt forskningsprojekt har jag undersökt hur vuxna fans ser på sitt fanskap och sina idoler. Med utgångspunkt i tre olika populärmusikaliska genrer: rock (Status Quo), dansband (Lasse Stefanz) och hårdrock (Kiss). Syftet är att generera en teori kring vuxna fans för att skapa större förståelse för dessa.

Preliminärt resultat

Identiteten som fans börjar skapas mycket tidigt. Det sker en *socialisering* in i en genre genom föräldrar, syskon, kamrater eller media. Alla informanterna har på något sätt blivit utsatta för musik i hemmet under sin uppväxt, oavsett om det är eget musicerande eller lyssnande på skivor, radio eller teve.

För att upprätthålla intresset för ett band ägnar fansen sig åt olika *aktiviteter* som att samla på diverse ting kopplade till banden, musicera eller skapa egna kläder. Samlandet upptar en stor del av tiden för flera av informanterna. De samlar framför allt på olika inspelningar men också på autografer, fotografier och annat kopplat till banden. Det sker också en *produktion* som är kopplad till fanskapet.

Att ha ett favoritband ökar *välbefinnandet* genom att ge fansen olika upplevelser. En del upplevelser sker via andra fans där de ingår i en specifik grupp med samma intresse. Andra upplevelser sker i samband med konsertbesök där näring hämtas för ett fortsatt fanskap. Den ultimata upplevelsen för flera av informanterna är då de fått träffa sina idoler. Alla dessa upplevelser genererar en mening i livet som de inte kan få någon annanstans. Människan har olika sätt att skapa mening i tillvaron och för fansen är det själva fanskapet som utgör *meningsskapandet*.

Identitetsskapandet sker genom hela livet. Det är en process som är pågående från födsel till död. Identitetsprocessen går som en röd tråd genom alla kategorierna och är det som för fanskapet framåt.

Martin Knust, Stockholms universitet

Andreas Halléns kontinentala ambitioner

Andreas Hallén bodde i flera år i Tyskland. Han studerade och arbetade där, han komponerade musik och skaffade sig tyska vänner som skulle hjälpa honom att ha ett genombrott i Tyskland. Efter hans återkomst till Sverige i 1884 fortsatte han med sina försök att etablera hans stycken på tyska repertoaren, men han lyckades bara temporärt att få dem spelade. Halléns brev till författaren Hans Herrig (1845 – 1892) visar hur en av hans viktigaste tyska relationer gestaltade sig. Det var förstas deras gemensamma opera, *Harald der Wiking*, som är ett centralt ämne i deras korrespondens, men dessutom är Halléns brev ganska avslöjande när det gäller hans strategi att göra framsteg i Tyskland. Breven har skrivits på ett tyska som är å ena sidan ofta inte grammatikaliskt korrekt men som är å andra sidan helt genomsyrat med tidstypiska idiom som han hanterar på ett nästan virtuost sätt. Därutöver försöker han att presentera sig i sina brev som en kräsen, överlägsen, kanske även arrogant, trotsig och idealistisk konstnär. Halléns konstnärliga attityd passar därmed exakt till t.ex. Nietzsches eller Herrigs som försökte att skapa ett liknande image av sig själv i sina skrifter; man måste dock erkänna att den sistnämnda misslyckades totalt med detta. På sätt och vis kopierade Hallén alltså stilen som sin vän Herrig brukade använda. Dvs. hans strategi att skaffa och underhålla ett tyskt kontaktnät bestod framför allt av verbala eller litterära assimilation. Kanske var även Halléns wagnerism – som är nästan provocerande tydligt i hans första opera men inte så kraftigt i hans senare verk – en del av den här assimilationsstrategin. Det är i alla fall frestande att dra paralleler mellan hans språkliga och hans kompositoriska utveckling under 1870/80-talet. Slutligen ska frågan diskuteras om Halléns förhållande är kanske exemplariskt för andra sent 1800-talets nordiska kompositörer som hade kontinentala ambitioner.

Ester Lebedinski, Uppsala universitet

Music for the Mad: A study of the madness in Purcell's mad songs C-uppsats i Musikvetenskap, Uppsala universitet 2009

Galenskap var ett stående topos i engelskt sextonhundratalesdrama, och i restorationsteatern under sextonhundratalets andra hälft var musikaliska framträdanden ett nära nog obligatoriskt inslag. Henry Purcell är känd bland annat för sina många kompositioner för Londons teatrar. Hans så kallade "mad songs", skrivna för Thomas Dufeys komedier, inkluderar den populära blandningen av musik och galenskap

Undersökningen syftar till att utforska den musikaliska, verbala och dramatiska gestaltningen av galenskap i Purcells sånger för Dufeys komedier *A Fool's Preferment* (1688), *The Richmond Heiress* (1693), och del I och III av *The Comical History of Don Quixote* (1694 respektive 1696). Särskild tyngd läggs vid textillustration och sångernas placering i det talade dramat. Vidare diskuteras galenskap som beteenden vilka avviker från den accepterade normen, som det anormala i relation till det normala.

Purcells "mad songs" karakteriseras av ombytlighet, det vill säga plötsliga växlingar mellan tonarter, stilar, stämningar och verbalt innehåll, i motsats till den relativa kontinuiteten hos Purcells övriga sånger, samt ibland överdrivna tonmålningar. Purcells musik uttrycker inte ensam galenskap, snarare är gestaltningen sammanlänkad med verbal text och dramatisk kontext. Gestaltningen kompletteras och galenskapen framhävs av Purcells musik.

Henrica Lillsjö, Åbo Akademi

Cottonfields blev Kátongfields: Om förhållandet mellan cover och original i Lasse Erikssons och Anders Teirs finlandssvenska dialektrock. Avhandling pro gradu

Rock framförd på dialekt är ingen ovanlig företeelse i Finland, det gäller både musik på finska och på svenska. I svenska Österbotten har Lasse Eriksson och Anders Teir blivit kända för sina tolkningar av 70-tals rockklassiker av bl.a. Creedence Clearwater Revival. Sin musik framför duon på närpesdialekt, en av de mest säregna finlandssvenska dialekterna.

Syftet med min pågående undersökning är att klargöra hur covers, i detta fall Eriksson & Teirs dialektversioner, existerar i förhållande till originalen. I samband med detta dyker också andra underliggande frågor som berör rockens genrer och rockens främst textliga men också musikaliska egenskaper upp. Vad har t.ex. musikens tilltänkta funktion/genre för betydelse för hur text och musik utformas?

Metodmässigt använder jag mig av både litteratur- och musikvetenskapliga tillvägagångssätt, främst närläsning och analys av den klingande musiken. Mitt material består av ett sampel på 6 coverlåtar – samtliga från duons första C-kassetter *Kátongfields* (1984) och *Tå foår mieg knöck* (1985) – samt respektive original. Jag anlägger i min undersökning genomgående ett jämförande perspektiv.

Det förväntade resultatet av undersökningen är att urskilja och kategorisera olika sätt på vilka Eriksson & Teir i sin produktion förhåller sig till coverlåtarnas original. Jag hoppas också kunna placera in Eriksson & Teirs produktion i den starka revytraditionen i Närpes. Förutom att det lokala språket omhuldas också i revygenren finns det vissa samband mellan Eriksson & Teirs sätt att skapa dialektcovers och de olika tematiska och strukturella konventioner som finns inom revyn.

Mattias Lundberg, Uppsala universitet

Motivets överordnade förhållande till frasen i europeisk progressiv rock under första halvan av sjuttioalet: exemplet Pantagruel's nativity av Gentle Giant (1971)

Ett utmärkande drag inom huvudfåran av västeuropeisk populärmusik under 1960- och 70-talen är tydligt frasbundna strukturer, där antingen ingen enhet mindre än frasen kan urskiljas, eller där mindre enheter (exempelvis i form av riff eller ostinatofigurer) har funktioner som är underordnade eller komplementärerande i förhållande till den melodiska frasen som formbärande enhet. Ett av få genomgående undantag från denna form- och genrekonvention utgörs av de s.k. progressiva rockband som under det tidiga sjuttioalet genom sträng hushållning med melodiska idéer medvetet begränsade frasens betydelse till förmån för mindre enheter. Dessa motiviska enheter låg i sin tur ofta till grund för mer omfångsrika och dynamiska strukturer än de som normalt påträffas i strofiska sånger från samma tidsperiod.

Brittiska Gentle Giant hör till de grupper som möjligen i allra störst utsträckning baserat musikaliska strukturer på motiv eller melodiska fragment (vilka på tidigt kompositionsstadium i många fall säkerligen utgjort fraser och ibland i olika sammansättningar även getts frasfunktion i delar av de färdiga kompositionerna). Detta genomförs med hjälp av vad som vanligen brukar kallas genombrutet arbete. Motivationen och möjligheten bakom detta förfarande hänger samman med en rad faktorer: universitets- och konservatorieutbildning, ett från det sena sextioalets musik

kontrasterande krav på musikalisk ordning och stringens, m.fl. faktorer som under senare år till stor del undersökts av anglofona musikforskare.

I denna presentation kommer vi inte främst att beakta dessa bakomliggande faktorer, utan i stället närmare undersöka föreliggande motiviska samband inom Gentle Giants sångstrukturer. *Pantagruel's nativity* från *Aquiring the taste* (1971) visar prov på många av de metoder för motiviskt arbete som allmänt påträffas i bandets musik under första halvan av sjuttioalet, varför sången utgör lämpligt typexempel och utgångspunkt för undersökningen.

Kate Maxwell, Department of Music, University of Glasgow

Uneasy Bedfellows? Medieval Notation, Graphic Notation, and Jacques Derrida

Jacques Derrida's work *De la grammatologie (On Grammatology)* explores the relationship between the spoken word and the written word, arguing that, ultimately, speech is a part of writing. Through case studies from the fourteenth and twenty-first centuries, this paper will explore whether a similar argument can hold true for music and its notation: in other words, whether sounding music, even when it is not written down, is in fact a product of notation. The analysis will contribute to the understanding of contemporary notation as the digital age sparks new debates into the purpose of writing, as well as offering some insights into the interpretation of the 'notated minority' that is the medieval music known to us today. Ultimately, the paper will argue that our three bedfellows are closer to being companions than strangers.

Ann-Marie Nilsson, Uppsala universitet

Från privatkapell till bruksmusikkår. Adelsnäs' blåsorkester på 1800-talet

Baronerna Adelswärd, som drev kopparverket i Åtvidaberg, höll en musikkår som är belagd i räkenskaper sedan år 1834. Kåren omnämns i Greger Anderssons avh. (1982) som samtida med "engelska företagsanknutna" musikkårer men skildras i samtida källor som privatkapell.

Som den historiska bakgrunden ses det sena 1700-talets blåskapell vid furstliga och adliga hov, s.k. *Harmonie-Musik*; de samtida regementsmusikkårer i europeiska länder framstår som en parallellföreteelse, och vissa jämförelser beträffande repertoar och arbetsuppgifter kan anställas mellan detta privatkapell och militärmusikkårer. Min forskning, som bygger på källmaterial som räkenskaper, notmaterial, foton, musikinstrument och skriftliga belägg, visar bl.a. att kapellet torde ha tillkommit före 1834. Baronerna anställde framstående dirigenter och yrkesmusiker vid musikkåren, där brukets tjänstemän och arbetare utgjorde merparten.

Presentationen fokuserar på kårens funktion som baronens privatkapell i ett korporativistiskt organiserat brukssamhälle och på hur musikkåren först sent omsider kom att få en viss identitetsanknytning till själva bruksorten och dess folk.

Henrik Rosengren, Lunds universitet

Insiders eller outsiders? En kollektivbiografisk studie av svensk-judiska musikutövares integration i Sverige under 1900-talet

Mitt föredrag kommer att ta avstamp i ett pågående postdok-projekt som utifrån ett kollektivbiografiskt tillvägagångssätt undersöker ett antal invandrande tyskspråkiga judiska individer, verksamma inom det svenska musikfältet, och deras integrering i det svenska samhället under 1900-talet. Detta sker genom en analys av deras förhållande till ett antal kulturella, nationella och politiska gemenskaper samt estetiska strömningar och hur detta uttrycktes i professionella och privata sammanhang. Dessutom ska individernas bidrag till det svenska kulturlivet belysas.

De personer som är föremål för projektet är: Hans Holewa (1905–1991); Richard Engländer (1889–1996); Maxim Stempel (1898–1972); Ernst Emsheimer (1904–1989); Hans Eppstein (1911–2008) samt Herbert Connor (1907–1983). Dessa var verksamma som bland annat tonsättare, musiker, skribenter och musikforskare och kom till Sverige ursprungligen från Tyskland och Österrike under perioden 1933–1943. Deras ankomst till Sverige är kopplad till det nazistiska maktövertagandet 1933 och den nazistiska raslagstiftningen. För projektet och dess avgränsning är det centralt att individerna riktade sin konstnärliga och yrkesmässiga verksamhet mot en kulturell offentlighet. Därvidlag vidgas studien till att inte enbart vara fokuserad på individernas upplevelser och förhållningssätt utan även mot receptionen av deras verksamhet.

För att få en sammanhängande begreppsapparat i analysen har jag valt att utgå från den amerikanske ekonomen Albert O. Hirschmans begrepp sorti, lojalitet och protest. Begreppen används för att analysera hur individerna förhöll sig till kollektiva och politiska/ideologiska gemenskaper exempelvis stater, kulturarv och socialism/kommunism och hur detta kan kopplas till deras exilsituation.

Anne Reese, Uppsala universitet

”Nätverk inom Stockholms musikliv – användning och problematisering av begreppet nätverk”

I min avhandling behandlar jag utvecklingen av Stockholms musikliv under andra delen av 1800-talet, med speciell fokus på åren 1840-1880. Utgångspunkten för avhandlingen är att Stockholm under denna tid kom att utveckla ett offentligt och mer eller mindre ”självförsörjande” musikliv under denna period. Den förändring som kom att ske går att koppla direkt till utvecklingen av en borgerlig offentlighet som kom att fungera som en grund för det offentliga musikliv som växte fram. Situationen i Stockholm skiljde sig från exempelvis Göteborg i flera avseenden, men ofrånkomligt är formen för institutionaliseringen som skedde under 1800-talet och som både var starkare generellt och mer knuten till kungamakten i Stockholm än i Göteborg.

I undersökning av ett ”musikliv” går inte att bortse från de aktörer som fanns där inom. Trots att man inte bör knyta hela utvecklingen till en eller några enskilda personer kan man dock inte bortse från att det just är individer (och institutioner) som tillsammans utgör musiklivet. Musiklivet är en företeelse som bildas i kontakten mellan människor och inte något som uppstår ur intet. För att kunna undersöka detta måste man således ta dessa kontakter i beaktning. Genom att kartlägga aktörer inom musiklivet och att

undersöka de nätverk som fanns inom musiklivet kan man få en förståelse för hur idéer kom att bli verklighet.

Jag kommer i detta föredrag att behandla begreppet nätverk samt hur detta fungerar i den kontext som utgörs av mitt avhandlingsämne. Jag kommer diskutera bland annat den sociala stratifieringen och de kontaktpunkter som fanns inom Stockholms musikliv samt diskutera nätverkens betydelse där inom. Hur kan man använda begreppet nätverk i detta sammanhang – vilka problem och möjligheter finns?

Maria Schildt, Uppsala universitet

Bröllops- och begravningsmusik under svensk barock

Under det sena 1600-talet firades i Sverige bröllop och begravningar med stora ansatser. Överflödesförordningar och bevarade räkenskaper vittnar om omfattande och resursslukande tillställningar. Musiken har däremot i de flesta fall varit svårfångad. Dock finns en inte oansenlig mängd bröllops- och begravningsmusik från ca 1660–1690 bevarad i Dübensamlingen. Det är fråga om musik både för den kyrkliga akten och för den efterföljande taffeln samt tillfällesmusik, motsvarande tillfällesdikten. Musiken utgör delar av de kungliga hovmusikernas repertoar för bröllop och begravningar inom det kungliga hovet, aristokratin och borgerskapet. Tillsammans har denna musik inte uppmärksammats i någon större utsträckning tidigare, annat än som spridda observationer av enstaka stycken. Ett nära studium av källorna och musiken, tillsammans med mer generella slutsatser kan kasta ljus över en för oss till stora delar okänd musikutövning.

Peter Sjökvist & Lars Berglund, Uppsala universitet

Tre musikteoretiska avhandlingar från det sena 1600-talet

När Harald Vallerius 1674 försvarade sin avhandling om ljudet (*Disputatio physico-musica de sono*) vid Uppsala universitet, var det den första akademiska dissertationen som behandlade ett musikämne. Ordförande vid disputationen var professorn i värtalighet Andreas Norcopensis (Nordenhielm) och som framgår av titeln är ämnet nära besläktat med fysiken, eller snarast akustiken. Ansatsen fick långtgående konsekvenser. En blev synlig 1686 när Natanael Rydelius under Vallerius' ordförandeskap ventilerade en avhandling om tonarterna (*Disputatio physico-musica secunda de modis*) och ytterligare en 1698 när Olaus Retzelius gjorde detsamma i en avhandling om taktarter (*Disputatio musica de tactu*). Vid det laget var Vallerius professor i matematik i Uppsala, där musikteorin ingick, och flera avhandlingar i musik skulle följa under 1700-talets första decennium.

I ett projekt vid institutionen för lingvistik och filologi vid Uppsala universitet, i samarbete med institutionen för musikvetenskap, översätts för närvarande de tre avhandlingarna till engelska, och i slutresultatet kommer de att tryckas med en orienterande inledning, en nyedition av den latinska texten, samt en filologisk kommentar.

Projektet är av intresse av flera skäl. Ett är att alstren, som så många andra äldre akademiska avhandlingar, befann sig i forskningsfronten. Hela dissertationsgenren genomgår för närvarande en kraftig uppvärdering. I Vallerius fall är det de senaste idéerna från kontinenten som behandlas, från musikteoretiker som Marin Mersenne,

René Descartes och Athanasius Kircher. Vallerius genomför dock även egna empiriska undersökningar och förhåller sig dessutom i flera fall kritisk till sina berömda föregångare. Den omvälvande utvecklingen av musikteorin under 1600-talet innebar även förändringar i terminologiska avseenden och den samtida latinkulturens språkliga ideal påverkade givetvis också skrifterna inom musikområdet. Man behandlar således de modernaste idéerna på ett så klassiskt latin som möjligt, men inte utan kompromisser.

Dessa tre dissertationer ger en mycket värdefull lägesbild av den musikteoretiska lärdomen i Sverige under stormaktstidens senare del. De är även ett intressant exempel på hur äldre och nyare betraktelsesätt bryts mot varandra och förhandlas om i det som var en stor omvälvningstid för både teoretisk och praktisk musikleära.

Karin Strinnholm Lagergren, Åbo akademi

Klingande kulturarv i autentisk kostym, ett levande material i ständig förändring eller något däremellan? Om gregoriansk sång och autenticiteten

Tidlös, autentisk och gudomlig är ord som ofta förknippas med gregoriansk sång. Men vad betyder egentligen detta i ett större sammanhang och vilka föreställningar vilar de på? Presentationen tar som sin utgångspunkt den avhandling jag lade fram i oktober 2009 vilken behandlade liturgisk sång, och i synnerhet den gregorianska, i ett tjugotal europeiska katolska kloster idag. Även om den gregorianska sången i katolska kloster efter kyrkomötet Andra Vatikankonciliet 1962-65 fick en betydligt svagare ställning inom den katolska kyrkan så har det utomkatolska intresset ökat. Andra Vatikankonciliet reformerade den katolska kyrkan på en mängd punkter, bland annat den kyrkomusikaliska praxisen, vilket kom att få långtgående konsekvenser för den katolska gudstjänstmusiken. Sedan tidigt 1990-tal har dock intresset för den gregorianska sången kraftigt stigit även inom den katolska klostervärlden. Gregoriansk sång har idag utanför den katolska kontexten kommit att bli en symbol för autenticitet, ursprung, tidlöshet, uråldrig västerländsk kultur men även allmän andlighet och som avslappnande meditationsmusik; i korthet något utanför vardagen. Detta är symbolvärden som också delvis delas av den katolska kontexten och tilldelar den en roll av att vara ett klingande kulturarv. Med utgångspunkt i den gregorianska sångens förändrade roll i den katolska kyrkan under de senaste fyrtio åren diskuteras dess roll och betydelse både som symbol, musikhistorisk artefakt och levande repertoar idag. Den övergripande frågan gäller egentligen det hyllande av autenticitet som går som en viktig diskurs genom Västerlandet idag som exemplifieras och diskuteras utifrån den gregorianska sången.

Joakim Tillman, Stockholms universitet

Idyll och erotik i den andra satsen i Hugo Alfvéns tredje symfoni

Under sina resor på kontinenten under 1900-talets första år blev Hugo Alfvén medveten om att den nya tyska musiken bröt med de klassiska formtyperna och att formen istället "söker växa ut rent organiskt, nödvändigt ur det program eller den musikaliska idé, hvilkens omhölje den skall vara". I sin tredje symfoni (komponerad 1905-06) håller sig Alfvén trots detta i första satsen, scherzot och finalen till traditionella sats- och formtyper – och gestaltar dem dessutom med påtagliga anknytningar till Beethoven. Den

långsamma satsen är däremot annorlunda. Här bygger formen på en friare växling mellan olika temagrupper.

Finns det då något program eller någon idé som den andra satsens form växer fram ur? Och i så fall vilket/vilken? I sina – långt ifrån alltid tillförlitliga – memoarer hävdar Alfvén att inget program döljer sig bakom den tredje symfonin. Verket skisserades i Sorì i Italien där han tillbringade sommaren 1905 tillsammans med Maria Kröyer. Enligt Alfvén var den musik han komponerade bara ett uttryck för den glädje över tillvaron han då kände. Om den andra satsen skriver han att den spirade fram under intryck av kvällarna i den ljuvliga trädgården där han och Maria satt sida vid sida och drömde lyckodrommar. Satsen andas därför "alltigenom lyckofylld ro". Det finns dock skäl att ifrågasätta både Alfvéns

beskrivning av satsens karaktär och redogörelsen för den tillkomsthistoriska kontexten.

Frågan varifrån Alfvén lånat det inledande temat har blivit mycket omdebatterad och många förslag har givits, de flesta sånger och visor med ett idylliskt och också ofta religiöst innehåll. Samtidigt är den andra temagruppen skriven i ett wagnerskt tristanidiom. Enligt Sven E. Svensson kan man ställa frågan vad det frireligiösa temat har att göra i "Tristans upphettat erotiska miljö". Kontrasterna mellan religiöst präglad idyll och tristanatmosfär tycks tyda på att satsen har ett mer komplext utommusikaliskt innehåll än vad som framgår av Alfvéns kommentarer.

Undersökningen av satsen kommer dels att utgå ifrån James Hepokoski och Walter Werbecks metoder för analys av program och utommusikaliskt innehåll i Richard Strauss symfoniska dikter, dels från olika tolkningsteorier inom den filosofiska estetiken.

Christina Tobeck, Kungl. Musikaliska Akademien och Sveriges Radio

Gustaf Aulén – inte bara tonsättare av Fädernas kyrka

Ännu mot slutet av 1800-talet var högmässorna framför allt predikogudstjänster. Musiken intog en undanskymd plats. En vändning kom dock med 1897 års mässbok. Men det var en lång väg fram till det rika musikliv som numera finns inom Svenska kyrkan.

1897 var Gustaf Aulén 18 år. Han hade goda minnen av hur torftig kyrkomusiken var i de landsortsförsamlingar där fadern tjänstgjort under hans uppväxttid. Körer var sällsynta utanför de stora katedralerna och psalmerna sjöngs ytterligt långsamt och rytmiskt utslätade.

"Det hör till mitt livs stora glädjeämnen, att jag fått bevittna (och i någon ringa mån också medverka till) vår svenska högmässas liturgiska och kyrkomusikaliska förnyelse", skrev Aulén 1961. Hans insats för denna förnyelse kan emellertid knappast betecknas såsom ringa. Snarare var han en av de drivande och bland teologer en av de mest engagerade och inflytelserika på det kyrkomusikaliska området. När kyrkans böcker skulle revideras torde han ha varit en självklar ledamot i kommittéarbetet. Den musikaliska förändringen handlade både om förnyelse och restauration. Den gammalkyrkliga sångskatten skulle återinföras i gudstjänsterna.

Utnämningen av Aulén till biskop i Strängnäs 1933 innebar att en musikaliskt insiktsfull person fick ett högt ämbete inom kyrkan, vilket var ett välkommet stöd för landets allvarligt strävande kyrkomusiker.

Gustaf Auléns insatser på det musikaliska området sträcker sig även utanför kyrkans domäner. Under hela 1940-talet satt han i Kungl. Musikaliska Akademiens ledning; först som vice preses och från 1944 till 1950 som preses. På den tiden var Akademien landets tunga musikmyndighet. Akademien var bl.a. huvudman för Musikhögskolan, och alla musikärenden av vikt hamnade på Akademiens bord för yttrande.

Gustaf Aulén var aktiv in i det sista. Samma år han gick bort – 1977, 98 år gammal – utkom hans bok om Sven-Erik Bäckes motetter.

Ingela Tägil, Musikhögskolan i Örebro

Varför överansträngde Jenny Lind sin röst?

Jenny Lind (1820-1887) överansträngde sin röst allvarligt två gånger under sin ungdom. Det råder delade meningar om exakt när det skedde första gången, men någon gång runt 1834-36 bör det ha ägt rum. Den andra gången var strax innan hon kom till García i Paris för att ta lektioner 1841 och han dömde ut henne med bedömningen att hon var så utmattad att hon knappt hade någon röst kvar. Antagligen blev hon aldrig riktigt kvitt sin första överansträngning, vilket ledde till den andra som blev så pass allvarlig att hon nästan tappade rösten. García ordinerade en tids tystnad innan han ville höra på henne igen.

En av mina avsikter med kapitlet som handlar om Jenny Linds barndom är att försöka ta reda på varför hon skadade sin röst under sina tidiga tonår. Det har egentligen aldrig utretts vad det var som orsakade överansträngningen. Antagligen berodde det inte på en ensam faktor utan på flera samverkande. Några analyser som har gjorts har gått ut på att hon skulle ha utnyttjats för hårt av Kungliga Teatern, att hon inte fått tillfredsställande undervisning, samt att hon kanske varit för hårt snörd. Det senare finns det ingenting som talar varken för eller emot i ursprungskällorna. Att hon skulle ha utnyttjats för hårt håller inte heller under det här skedet av hennes liv. Däremot var hennes lärare, Isak Berg, kritiserad för undervisningen av fler röster än Jenny Linds. Hans undervisning kan inte dömas ut helt, men det är möjligt att den i alla fall bidrog. En sak som inte heller bör underskattas är att Jenny Linds privatliv var väldigt turbulent under den aktuella tiden. Sammanfattningen av flera faktorer, både rent rösttekniska och emotionella bör ha varit med och tillsammans orsakat hennes överansträngning.

Eva Öhrström, Kungl Musikhögskolan, Stockholm

Adolf Fredrik Lindblad – sångernas förankring i miljö och tid.

Adolf Fredrik Lindblad (1801-1878) komponerade 215 sånger. Även om han komponerade kammarmusik och symfonisk musik, så är det sångerna han är mest känd för.

De första sångerna publicerades 1824 i en publikation tillsammans med Erik Gustaf Geijer och hans sista nyskrivna sånger publicerades troligen under 1860-talet, möjligen senare. I publikationen från 1824 är texterna till fem av de åtta sångerna skrivna av hans vän Atterbom. Under 1830-talet fortsatte han att skriva texter och komponera sånger och strax efter 1840 publicerade han flera samlingar med sånger med texter skrivna i stort sett endast av honom själv. Fortfarande under sent 1850-tal publicerade han sånger, nu ofta till texter av andra författare.

Sångerna skildrar olika förlopp i hans liv, både med tanke på de texter han har skrivit själv, och de sånger som har texter av andra författare. Kopplingen ord-ton-miljö-tid tänker jag försöka presentera.

Eyolf Østrem, Københavns universitet

Den polyfone lauda -- mindre tråkig än sitt rykte?

Laudan -- enkla, andliga sånger på folkspråket -- har traditionellt örsvarat sin plats i musikhistorien enbart tack vare Petruccis två samlingar från det tidiga 1500-talet. I 1563 utkom två samlingar med polyfona lauda-sånger -- de första sedan Petrucci -- och under det följande halvsekel utkommer i genomsnitt en ny samling varje år.

Den rörelse laudasången frodas i under dessa år står centralt i många för musikhistorien centrala sammanhang: inte minst den katolska reformrörelsen men även lekmanabrödraskaperna som fyllde Italiens städer och som förmodligen haft långt större betydelse än Akademierna i operans tidiga historia. Jag vill i mitt paper presentera några av dessa sammanhang närmare.

Om laudan således förtjänar mera än en fotnot i nottryckets historia, blir den inte därmed automatiskt mera intressant, som genre betraktad. På så sätt ställs genom laudans rehabilitering frågan på sin spets, om varför vi egentligen skall lägga ner energi på tråkig musik från det förgångna -- eller mera generellt formulerat: varför vi studerar historia.